

¹⁰ Кузнецова О. А. Восстановление положения, существовавшего до нарушения права, и пресечение действий, нарушающих право, как цели и способы защиты гражданских прав / О. А. Кузнецова // Юридическая наука и правоохранительная практика. – 2013. – № 3 (25). – С. 37.

¹¹ Назимов И. А. Восстановление положения, существовавшего до нарушения права, как принцип гражданского законодательства / И. А. Назимов // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2014. – № 4 (42). – С. 135.

¹² Назимов И. А. Восстановление положения, существовавшего до нарушения права, как гражданско-правовая категория / И. А. Назимов // Электронное приложение к «Российскому юридическому журналу». – 2014. – № 6. – С. 38.

¹³ Справа № 554/9749/15-ц від 09.02.16 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55993811>

¹⁴ Назимов И. А. Восстановление положения, существовавшего до нарушения права, как принцип гражданского законодательства / И. А. Назимов // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2014. – № 4 (42). – С. 13.

¹⁵ Тутынина В. В. Восстановление нарушенного права: принцип гражданского права, цель или способ защиты гражданских прав / В. В. Тутынина // Вестник Пермского университета. – 2015. – Вып. 1. – Январь–март. – (Серия «Юридические науки») : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dokipedia.ru/document/5209490>

Резюме

Якима А. В. Правова природа відновлення становища, яке існувало до порушення права, у цивільному праві України.

Стаття присвячена аналізу проблеми правової природи відновлення становища, яке існувало до порушення права. Розглянуто дискусійні підходи щодо розуміння даного правового явища як способу захисту цивільних прав, як мети захисту та як основоположного принципу цивільного законодавства.

Ключові слова: способи захисту, поновлення права, відновлення становища.

Резюме

Якима А. В. Правовая природа восстановления положения, существовавшего до нарушения права, в гражданском праве Украины.

Статья посвящена анализу проблемы правовой природы восстановления положения, существовавшего до нарушения права. Рассмотрены дискуссионные подходы к пониманию данного правового явления как способа защиты гражданских прав, как цели защиты и в качестве основополагающего принципа гражданского законодательства.

Ключевые слова: способы защиты, восстановления права, восстановления положения.

Summary

Yakima A. Legal nature restore the situation that existed before the violation of law in the civil law of Ukraine.

The paper analyzes the problem of the legal nature of restoring the situation that existed before the violation of the right. Considered controversial approaches to the understanding of the legal phenomenon as a way of protecting civil rights, as protection objective and a fundamental principle of civil law.

Key words: methods of protection, restoration of rights, restoration of the situation.

УДК 347.45:368.86

Р. В. СОБОТНИК

*Ростислав Володимирович Соботник, юрист
ТОВ «Юридична компанія «Моріс Груп».*

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТОРІН ЗА ДОГОВОРОМ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки є самостійним, широким і багатограним видом страхування. Його самостійність зумовлена як правовою природою інституту відповідальності в цілому, так і особливою технікою проведення страхування зокрема. Останнє в свою чергу пов'язане зі специфікою об'єкта страхування, колом учасників договору страхування відповідальності, а також обсягом зобов'язань страховика. Беззаперечним є той факт, що дослідження об'єкту страхування цивільно-правової відповідальності є надважливим завданням сучасної цивілістики, що допоможе удосконалити відповідні положення цивільного законодавства, та стане запорукою належного захисту порушених прав та законних інтересів сторін досліджуваного договору.

І хоча питання договору страхування цивільно-правової відповідальності та складу цивільного правопорушення є об'єктом детального вивчення як вітчизняних науковців, серед яких можна виділити В. В. Луця,

А. Б. Гриняка, І. С. Канзафарової, Г. Є. Крисаня, О. С. Гришка, які досліджують поняття, види та правові наслідки порушення договірних зобов'язань, В. Д. Примака, що у монографії «Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності» вивчає питання відшкодування моральної шкоди. Поза тим, незважаючи на наявність плеяди ґрунтовних досліджень, роботи що поєднували б у собі вивчення проблематики цивільно-правової відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання сторонами умов договору страхування цивільної відповідальності відсутні.

Розкриття поняття цивільної відповідальності, як об'єкта страхування, неможливе без звернення до загальнотеоретичних положень правової науки. Як одному з різновидів юридичної відповідальності цивільно-правовій відповідальності властиві загальні ознаки першої. Особливістю цивільно-правової відповідальності є незалежність її обсягу від ступеня вини порушника та від ступеня суспільної небезпеки його дій, а в ряді випадків при накладенні цивільної відповідальності – вина взагалі не враховується¹. Ці випадки охоплюються поняттям безвинної відповідальності, сутність якої полягає в тому, що в наявності є і протиправні дії, і шкода, завдана певній особі, і навіть – причинний зв'язок між діями та шкодою, але немає вини. У таких випадках, особа, як правило, усвідомлює можливість настання негативних наслідків, проте, вважає, що їх можна легко уникнути.

Істотний інтерес для страхування цивільної відповідальності має, звичайно, і склад цивільного правопорушення, який в юридичній науці радянського періоду протягом багатьох років вважався необхідною і загальною підставою цивільно-правової відповідальності². Таку позицію поділяють і більшість сучасних науковців³.

Що стосується складу цивільного правопорушення за невиконання або неналежне виконання сторонами умов договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки, то існують різні підходи до дослідження складу цивільного правопорушення, з яких слід виділити два основних. Відповідно до першого (по аналогії зі складом злочину) досліджуються наступні чотири елементи: суб'єкт, об'єкт (норма права і регульовані їй суспільні відносини), суб'єктивна і об'єктивна сторони. Об'єктивна сторона в свою чергу складається з трьох елементів (ознак): протиправної дії (бездіяльності), шкоди і причинного зв'язку між першим і другим⁴. Відповідно до другого підходу виділяються наступні чотири елементи складу правопорушення: шкода, протиправність (протиправну поведінку), причинний зв'язок і вина⁵. Вони ж вважаються умовами цивільно-правової відповідальності.

Останній підхід видається більш відповідним для характеристики умов цивільно-правової відповідальності – дослідження об'єкта цивільного правопорушення: (порушених суспільних відносин) цілком може замінити характеристика заподіяної шкоди.

У зв'язку з вищевикладеним, вважаємо за необхідне розглянути всі чотири загальні умови цивільно-правової відповідальності за невиконання або неналежне виконання сторонами умов договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: шкода, протиправність, причинний зв'язок та вину. Найважливішим завданням цього аналізу є виявлення специфіки кожного з ознак досліджуваного нами правопорушення (умов відповідальності за заподіяння шкоди джерелом підвищеної небезпеки).

Наявність шкоди є першою і обов'язковою умовою покладання відповідальності за заподіяння шкоди джерелом підвищеної небезпеки, адже за її відсутності відшкодувати фактично немає що. В літературі існують різні визначення поняття шкоди. Ми схилиємося до висловленої в юридичній літературі думки, що шкода – це, перш за все, соціальне поняття, невід'ємна ознака кожного правопорушення⁶. Іншими словами – це сукупність негативних наслідків правопорушення. Обсяг і характер заподіяння шкоди в цих випадках (на відміну від заподіяння шкоди особистою дією) безпосередньо не залежить від суб'єктивного ставлення особи, відповідальної за заподіяну шкоду, а сама шкода настає частіше і в більшому обсязі, ніж при звичайних видах діяльності.

Вважаємо за доцільне окремо зупинитись на питанні про співвідношення понять «шкода», «збиток», «збитки». У літературі, як правило, зазначається, що шкода – це родове поняття негативних наслідків правопорушення. Збиток – натурально-речова форма вираження шкоди, який відповідає один зі встановлених в законі способів його відшкодування – відшкодування в натурі (надання речі того ж роду і якості або виправлення пошкодженої речі тощо). Грошова оцінка шкоди визнається збитком, який підлягає компенсації (відшкодуванню) при неможливості, недоцільності або відмові потерпілого від відшкодування шкоди в натурі.

Таким чином, страхувальник у разі порушення страховиком зобов'язання за умовами договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки і за наявності складу цивільного правопорушення може звернутися до суду за захистом порушеного права та застосуванням до страховика заходів цивільно-правової відповідальності, основними з яких можна назвати відшкодування збитків, сплату неустойки, стягнення відсотків за користування чужими грошовими коштами, компенсацію моральної шкоди.

Основним принципом інституту відшкодування збитків є принцип повного відшкодування. Згідно ч. 3 ст. 22 ЦК України особа, право якої порушено, може вимагати повного відшкодування заподіяних йому збитків, якщо законом або договором не передбачено відшкодування збитків в меншому або більшому розмірі. Це означає, що особа, яка завдала шкоду або збитки, має відшкодувати їх у повному обсязі, включаючи як реальний збиток, так і неoderжані доходи⁷. Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню, повинен визначатися з урахуванням конкретних обставин. Так, якщо страхувальник не погоджується з сумою страхового від-

шкодування та проводить за свій рахунок експертизу, то розмір збитків визначатиметься вартістю проведеної експертизи. Якщо страховик не здійснює у визначені строки страхову виплату, а страхувальник за свій рахунок здійснив ремонт пошкодженого і застрахованого майна, то збиток страхувальника, що підлягає відшкодуванню, буде визнаватися в розмірі зроблених витрат на ремонт. Неустойка може встановлюватись або законом, або договором. Чинне законодавство про страхування, на відміну від попереднього, не встановлює законну неустойку, у зв'язку з чим вимога страхувальника про виплату неустойки може бути заснованою тільки на передбаченні такої умови безпосередньо договором (правилами страхування), що на практиці теж трапляється нечасто.

З огляду на диспозитивність цивільно-правового регулювання можна припустити можливість страхового відшкодування завданої шкоди як такого, що більш відповідає інтересам потерпілих. Погоджуємося з думкою Р. Б. Шишки, що впровадження страхового відшкодування може бути за умови, що страхування є обов'язковим і навіть в тому воно не вирішує проблеми, а її поглиблює. За певних вад механізму правового регулювання страхового відшкодування та його залежності від стану ринків фінансових послуг наразі не слід відкидати відповідальність делінквентів перед потерпілими. Так чи інакше все рівно йдеться про регресну відповідальність делінквента перед страховиком⁸.

Форми вираження майнової шкоди також можуть бути різними: шкода, завдана майну громадян та організацій; тілесні травми; екологічна шкода; фінансові втрати. Так, шкода майну означає пошкодження чи знищення будь-якого майна третіх осіб (включаючи і тварин). При цьому шкода повинна бути конкретною і заподіяною безпосередньо страхувальником. Під тілесними травмами розуміють будь-яку шкоду, заподіяну при посяганні на життя і здоров'я третіх осіб, включаючи смерть.

Поряд з відшкодуванням матеріальної шкоди варто згадати і про інститут моральної шкоди, що згідно з чинним цивільним законодавством є одним із способів захисту суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів як гарантована державою матеріально-правова міра, за допомогою якої здійснюється добровільне або примусове відновлення порушених (оспорюваних) особистих немайнових благ та прав⁹. Відшкодуванню моральної шкоди належить унікальне місце в системі способів захисту цивільних прав та інтересів і серед заходів цивільно-правової відповідальності. Потенційна сфера його правового впливу перевершує навіть коло правовідносин, у яких має місце застосування такої санкції, як відшкодування збитків, оскільки теоретично в кожному випадку завдання матеріальних втрат може йтися також і про виникнення моральної шкоди. Натомість зворотної кореляції не спостерігається – далеко не у кожному випадку посягання на особисті немайнові блага, що супроводжувалося заподіянням моральної шкоди, у потерпілого можуть виникнути які-небудь матеріальні втрати¹⁰.

Отже, згідно з чинним ЦК України відшкодування моральної шкоди принаймні з формального погляду є універсальним засобом цивільно-правового захисту, який може бути застосований у разі заподіяння особі немайнових втрат внаслідок первісного порушення її як абсолютних, так і відносних (включно з договірними), не лише немайнових, а й майнових суб'єктивних цивільних прав – причому незалежно від того, сталося це у результаті порушення цивільних, інших приватноправових, чи навіть публічно-правових відносин.

Також, у цивілістичній літературі надається велике значення протиправності, зокрема, як умові відповідальності за заподіяння шкоди. В літературі існують різні визначення поняття протиправності, серед яких слід визначити дві основні: 1) протиправність – це властивість діяння, що порушує норми об'єктивного (позитивного) права; 2) протиправність – це властивість діяння, що порушує чуже суб'єктивне право¹². Можна зустріти точку зору, згідно з якою протиправним є діяння, що порушує юридичний обов'язок (забона), або таке діяння, що спрямоване на зловживання правом.

Що ж до причинного зв'язку, то не викликає сумнівів, що він є найбільш важливою умовою покладання відповідальності за невиконання або неналежне виконання сторонами умов договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки.

Відповідальність за порушення умов договору страхування цивільної відповідальності – категорії «санкція», «відповідальність», «заходи захисту» досі викликають серед правознавців розбіжності. Дана дискусійність в певній мірі зумовлюється тим, що в цивільному праві багато понять вживаються в самих різних цілях. Так, термін «санкція» (лат. *sanctio* – схвалення, влада, примусовий захід) має декілька значень. Він позначає насамперед частину норми, яка встановлює правові наслідки при її недотриманні. У цьому розумінні поняття «санкція» тісно пов'язане з логічною структурою правової норми, до складу якої, як відомо, входять три обов'язкові елементи: диспозиція, гіпотеза та санкція. Термін «санкція» використовується також в цілях надання юридичної сили (шляхом санкціонування) того чи іншого нормативного правового акту. В законодавстві під словом «санкція» іноді розуміються твердження, схвалення, дозвіл якої-небудь дії. Предметом жвавої дискусії серед учених-юристів є питання співвідношення таких понять, як «санкція», «державний примус», «юридична відповідальність».

Слід погодитися з тим, що санкція є правовим засобом, яка вказує на несприятливі (особисті, майнові, організаційні) наслідки для суб'єктів права у випадку вчинення ними правопорушення за допомогою застосування передбачених законодавством чи договором правових охоронних заходів. Крім того, категорії «санкція» і «юридична відповідальність» не є синонімами. У науковій літературі існують різні точки зору на природу цивільно-правової відповідальності. Одна з них зводиться до того, що цивільно-правову відповідальність необхідно визначати як санкцію за правопорушення, що викликає для порушника негативні наслідки у вигляді позбавлення суб'єктивних цивільних прав або покладання додаткових цивільно-правових обов'язків.

Перелік способів захисту закріплений у ст. 16 ЦК України. Цивільно-правові санкції можна класифікувати за різними підставами. За змістом вони поділяються на майнові та немайнові (організаційні). В числі перших слід назвати стягнення неустойки, відшкодування збитків, сплату відсотків за грошовими зобов'язаннями, конфіскацію майна. Інші санкції (заходи захисту) відносяться до організаційних. З урахуванням цілей (виконуваних функцій) їх можна розділити на санкції заходу, відновлення та забезпечення. В свою чергу, зазначені санкції також неоднорідні і можуть бути поділені на окремі види.

Розглянемо деякі цивільно-правові санкції у сфері дії договору страхування. Стягнення неустойки та відшкодування збитків – традиційні форми цивільно-правової відповідальності, застосовувані до правопорушника за невиконання зобов'язань зі страхування. Разом з тим страховим законодавством спеціально обумовлюються окремі випадки, коли та чи інша сторона несе відповідальність у формі відшкодування збитків. Так, відповідно до ст. 991 ЦК України при невиконанні страхувальником або вигодонабувачем обов'язків, передбачених ч. 1 цієї статті, страховик має право вимагати розірвання договору страхування та відшкодування збитків, заподіяних розірванням договору. У цьому випадку застосування відшкодування збитків як універсальної міри цивільно-правової відповідальності необхідно розглядати як окремий випадок наслідків зміни та розірвання договору.

Неустойка (штраф, пеня) є одним із способів забезпечення виконання страхових зобов'язань (ст. 992 ЦК України). Одночасно, стягнення неустойки є мірою цивільно-правової відповідальності за договором страхування цивільної відповідальності власників джерела підвищеної небезпеки, оскільки дозволяє вирішувати задачі примусу до дотримання норм закону та договору і засудження поведінки правопорушника. Неустойка надає потерпілій стороні можливість захистити та відновити порушені суб'єктивні права способом, відмінним від відшкодування збитків. Застосування штрафу або пені дозволяє встановлювати відповідальність за дії, які приведуть до відшкодування збитків тільки в майбутньому. Неустойка, будучи додатковою мірою відповідальності, може бути встановлена законом або домовленістю сторін. Можливий перегляд сторонами законної неустойки в сторону збільшення, якщо це не заборонено законом. За загальним правилом (п. 1 ст. 624 ЦК України), неустойка носить заліковий характер, тобто відшкодування збитків відбувається в частині, не покритій неустойкою. Сторони, встановлюючи додаткову відповідальність за порушення обов'язків, що формують зміст страхового договору, можуть вибрати й інші форми, такі, як виняткова, штрафна або альтернативна неустойка.

Серед цивільно-правових санкцій превентивної дії, застосовуваних за порушення умов договору страхування цивільної відповідальності власників джерела підвищеної небезпеки, необхідно назвати відмову страховика у страховій виплаті. Відповідно до п. 5 ст. 991 ЦК України невиконання страхувальником (вигодонабувачем) обов'язків щодо своєчасного повідомлення страховика про настання страхового випадку дає останньому право відмовити у виплаті страхового відшкодування (страхового забезпечення). В цьому випадку зазначена санкція застосовується як запобіжний захід за невиконання страхувальником (вигодонабувачем) покладених на нього законом обов'язків. Проте відмову у страховій виплаті не можна розглядати як міру цивільно-правової відповідальності. Відмова у виплаті є односторонньою відмовою від виконання зобов'язання. Відповідно до ст. 525 ЦК України одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов не допускаються, за винятком випадків, передбачених законом. Самостійність відмови у страховій виплаті як санкції превентивної дії обумовлена іншою, ніж при відшкодуванні збитків і стягненні неустойки, формою негативних наслідків. На страхувальника не покладається жодних нових або додаткових цивільно-правових обов'язків. Він позбавляється права вимагати виконання від страховика обов'язків по страховому відшкодуванню чи виплаті страхового забезпечення. страховій виплаті, визнається винним, поки не доведе зворотного.

Отже, під цивільно-правовою відповідальністю слід розуміти санкції, які пов'язані з додатковими обтяженнями (негативними наслідками) для правопорушника. Ці санкції можуть мати вияв у позбавленні правопорушника певних прав, у заміні невиконаного обов'язку новим, у приєднанні до невиконаного обов'язку нового додаткового, або зменшенні чи позбавленні майнового блага. І все це забезпечується можливістю застосування державного примусу. Лише в такому розумінні цивільно-правова відповідальність може виступати об'єктом страхування, адже метою страхування відповідальності є згладжування та зменшення впливу тих негативних майнових наслідків, які покладаються на порушника-страхувальника за ненавмисно скоєне правопорушення.

¹ Собчак А. А. О некоторых спорных вопросах общей теории правовой ответственности // Правоведение. – 1968. – № 1. – С. 46.

² Красавчиков О. А. Юридические факты в советском гражданском праве / О. А. Красавчиков. – М., 1958. – С. 57.

³ Гражданское право. В 2-х томах. Том 1. Учебник / Под ред. Е. А. Суханова. – М, 1993. – С. 175.

⁴ Хохлова І. В. Кримінальне право України (Загальна частина): Навчальний посібник / І. В. Хохлова, О. П. Шем'яко. – К.: ЦНЛ, 2006. – С. 43.

⁵ Смирнов В. Т. Общее учение о деликтных обязательствах в советском гражданском праве / В. Т. Смирнов, А. А. Собчак. – Л.: ЛГУ, 1983. – С. 56, 58–59.

⁶ Шишкин С. Источник повышенной опасности и его виды / С. Шишкин // Российская юстиция. – 2002. – № 12. – С. 33.

⁷ Подколзін І. В. Реалізація принципу повного відшкодування збитків у ЦКУ / І. В. Подколзін // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4 (24). – С. 208.

⁸ Відшкодування моральної шкоди: коментар, законодавство, судова практика / за заг. ред. М. К. Галантича. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 129–130.

⁹ Гуцин Д. И. Юридическая ответственность за моральный вред / Д. И. Гуцин. – СПб., 2002 – С. 122.

¹⁰ Примак В. Д. Особливості відшкодування моральної шкоди як заходу цивільно-правової відповідальності / В. Д. Примак // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2 – С. 175.

¹¹ Шершеневич Г. Ф. Загальна теорія права (за вид. 1910–1912 рр.) / Г. Ф. Шершеневич. Т. 2. – М., 1995. – С. 219–220.

Резюме

Соботник Р. В. Особливості цивільно-правової відповідальності сторін за договором страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки.

У статті проведено аналіз змісту поняття цивільно-правової відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання сторонами умов договору страхування цивільної відповідальності.

Досліджуючи підходи до вивчення складу правопорушень за невиконання або неналежне виконання сторонами умов договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки встановлено, що до нього відносяться шкода, протиправна поведінка, причинний зв'язок і вина. Однак, відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору страхування цивільної відповідальності часто відноситься до безвинної відповідальності, суть якої полягає в наявності протиправних дій, шкоди і причинного зв'язку між діями і шкодою, за відсутності вини. У свою чергу шкода, як сукупність негативних наслідків правопорушення, може виражатися в матеріальній (майновій) і нематеріальній формі (відшкодування моральної шкоди). Встановлено, що до форм вираження матеріального збитку відносяться – фінансові втрати, екологічна шкода, шкода заподіяна майну громадян і організацій, тілесні травми, решта санкцій відносяться до організаційних.

Ключові слова: страхування цивільної відповідальності, цивільно-правова відповідальність, безвинна відповідальність, склад цивільного правопорушення, джерело підвищеної небезпеки, матеріальна шкода, моральна шкода.

Резюме

Соботник Р. В. Особенности гражданско-правовой ответственности сторон по договору страхования гражданской ответственности за вред, причиненный источником повышенной опасности.

В статье проведен анализ содержания понятия гражданско-правовой ответственности сторон за неисполнение или ненадлежащее исполнение сторонами условий договора страхования гражданской ответственности. Исследуя подходы к изучению состава правонарушений за неисполнение или ненадлежащее исполнение сторонами условий договора страхования гражданской ответственности за вред, причиненный источником повышенной опасности установлено, что к нему относятся вред, противоправное поведение, причинная связь между противоправным поведением нарушителя и наступившими вредоносными последствиями и вина. Однако, ответственность за невыполнение или ненадлежащее выполнение условий договора страхования гражданской ответственности зачастую относится к безвинной ответственности, суть которой заключается в наличии противоправных действий, вреда и причинной связи между действиями и вредом, при отсутствии вины. В свою очередь вред, как совокупность отрицательных последствий правонарушения, может выражаться в материальной (имущественной) и нематериальной форме (возмещение морального вреда). Установлено, что к формам выражения материального ущерба относятся – финансовые потери, экологический вред, вред причинен имуществу граждан и организаций, телесные травмы, остальные санкции относятся к организационным.

Ключевые слова: страхование гражданской ответственности, гражданско-правовая ответственность, безвинная ответственность, состав гражданского правонарушения, источник повышенной опасности, материальный ущерб, моральный вред.

Summary

Sobotnyk R. Features of civil liability of the parties to the contract of liability insurance for damage caused by a source of danger.

Article analyzes content of the concept of civil liability of the parties for non-performance or improper performance of contractual terms and conditions of liability insurance. Exploring approaches of the study of crime for any failure to perform contractual terms and conditions of insurance of civil liability for damage caused by a source of danger is established that he is treated harm, unlawful conduct, the causal link between the wrongful conduct of the offender and stepped harmful consequences and wine. However, the responsibility for failure or improper performance of the contract of insurance of civil liability often refers to the innocent of responsibility, the essence of which is the presence of illegal actions, harm and a causal link between the actions and the harm in the absence of guilt. In turn, harm, as a set of negative consequences of the offense, may be expressed in the material (property) and intangible form (non-pecuniary damage). It was established that the forms of expression of material damage is – financial losses, environmental damage, damage caused to property of citizens and organizations, bodily injury, the remaining sanctions are organizational.

Key words: liability insurance, civil liability, innocent liability, source of increased danger, damage to property, non-pecuniary damage.